

**ЗАКАРПАТСЬКІ
ПРАВОВІ ЧИТАННЯ**

**TRANSCARPATHIAN
LEGAL READINGS**

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАКАРПАТСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ

**Розвиток правової системи та
європейська інтеграція України**

*Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції
(22-28 травня 2021 року, м. Ужгород)*

Том 2

Ужгород – 2021

UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY
LAW FACULTY

TRANSCARPATHIAN LEGAL READINGS

**Development of the Legal System and
European Integration of Ukraine**

*Materials of the XIII-th International Scholarly Conference
(May 27-28, 2021, Uzhhorod)*

Volyme 2

Uzhhorod – 2021

Редакційна колегія:

Рогач О.Я. – проректор із науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Лазур Я.В.** – декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Булеца С.Б.** – завідувач кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Бисага Ю.М.** – завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Белов Д.М.** – професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Білаш О.В.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Галас В.І.** – завідувач кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Андрушко А.В.** – доцент кафедри кримінального права та процесу УжНУ, к.ю.н., доцент; **Гецько В.В.** – доцент кафедри міжнародного права, к.ю.н.; **Котляр О.І.** – в.о. завідувача кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Заборовський В.В.** – професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Карабін Т.О.** – завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Менджул М.В.** – професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., доцент; **Попович Т.П.** – доцент кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Ровшанюк В.М.** – завідувач кафедри господарського права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Савчин М.В.** – директор НДІ порівняльного публічного права та міжнародного права ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Ступник Я.В.** – завідувач кафедри кримінального права та процесу УжНУ, к.ю.н., доцент; **Черевко П.П.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Фрідманський Р.М.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Хохлова І.В.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент.

*Рекомендовано до друку
Вченою радою юридичного факультету
Ужгородського національного університету
(протокол № 9 від 13 травня 2021 року)*

Оргкомітет XIII Міжнародної науково-практичної конференції
«Закарпатські правові читання» може не поділяти думку учасників.
Матеріали доповідей подано в авторській редакції.

ЗМІСТ

Панель I. Пандемія як чинник розвитку права	9
Харитонов Є.О. Оновлення ЦК України : рекодифікація чи часткова модернізація?.....	9
Харитонova O. I. COVID19 і права інтелектуальної власності	14
Пензяник Н.В., Пензяник Р.А. Актуальні проблеми та перспективи правового регулювання дистанційної роботи в Україні.....	19
Поздняков А.В. Пандемія як чинник розвитку права	24
Панель II. Синергетика права: історія, теорія та філософія	29
Бадида А.Ю. Соціальні права та судовий конституційний контроль: досвід Французької Республіки	29
Бариська Я.О. Показники ефективності національного правопорядку.....	35
Мойш В.Ю. Історико – правові аспекти входження Підкарпатської Русі (Закарпаття) до складу першої Чехословацької республіки.....	41
Переш І.Є., Фрідманський Р.М. Юридичний позитивізм як передумова виникнення соціології права.....	49
Пеца Д.Д. Право на інформацію в сучасних умовах: окремі аспекти	54
Попович Т.П., Телеп Ю.В., Ільченко С.О. Трансгуманізм: визначення сутності	60
Погорелова З.О. Принципи нормотворчої діяльності	65
Панель III. Конституційне будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей економічні реформи: правові аспекти.....	73
Бисага Ю.М., Берч В.В., Продан В.І. Обмеження конституційних прав і свобод в умовах пандемії: національний та міжнародний вимір	73

Бадзелюк П.П. Правові засади діджиталізації професійної діяльності адвоката	78
Греца С.М., Греца Я.В. Передумови підвищення правової свідомості платників податків для забезпечення виконання конституційного обов'язку по сплаті податків	82
Дармін М.О. Особливості виконання рішень універсальних міжнародних судових установ.....	89
Панель IV. Особливості реформування цивільного законодавства	91
Булеца С.Б., Тегза А.В. Кіберсквотинг як порушення права інтелектуальної власності	91
Bence Krusóczki. The emergence of competition law in Hungary.....	98
Гринько С.Д. Особливості правового статусу користувачів персонального легкого електротранспорту	99
Майданик Р. А. Обмежені речові права в умовах рекодифікації цивільного законодавства України.....	106
Máté Pétervári. The Authority and Liability of the Bankruptcy Trustee in 19th Century in Hungary	114
Менджул М.В. Європейські цінності у сімейному законодавстві України (до аргументів за збереження Сімейного кодексу України).....	115
Надьон В. В. Суб'єктивні права та обов'язки як елементи змісту цивільних правовідносин.....	119
Ревуцька І.Е. Конституційна значимість сім'ї за законодавством Угорщини.....	124
Данко А.В. Рекодифікація цивільного законодавства. Зміни в сфері опіки та піклування.....	128
Логойда В.М. Правовий статус криптовалюти в країнах європейської асоціації вільної торгівлі	131
Маркулинець А.А. Спірні питання електронної комерції.....	138
Петришин Н. А. Проблеми припинення прав суперфіцію	142
Підоненко В. В. Договірне регулювання сплати аліментів батьками на утримання дитини: зарубіжний досвід та перспективні напрями вдосконалення в Україні.....	145

Панель V. Четверте покоління прав людини	151
Victoria Gerbut. Legal conversion therapy bans worldwide.....	151
Громовчук М.В., Белов Д.М. Репродуктивні права людини: співвідношення права та релігії.....	159
Малеш П. В. Особливості захисту права на гендерну ідентичність: судова практика	165
Парамонов Н.В. Репродуктивні права в системі прав і свобод людини і громадянина	169
Панель VI. Система та ефективність захисту прав людини	175
Гавалешко П.С. Розгляд справ судом апеляційної інстанції в руслі вимог ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	175
Малеш П. В. Щодо проблеми домашнього насильства	179
Хила І.Ю. Теоретико-правові основи обмежень основних прав і свобод людини.....	185
Юраш І.І. Суб'єкти права на укладення мирової угоди в цивільному процесі.....	189
Панель VII. Адміністративні процедури у діяльності адміністративних органів	196
Білаш О. В. Напрямки розвитку законодавства про оцінку впливу на довкілля	196
Гончарук В.В. Територіальна громада суб'єкт транскордонного співробітництва	199
Гошовський Є.М. Правове регулювання комунальної власності територіальних громад в Україні	204
Карабін Т.О. Принципи здійснення публічних закупівель	212
Маляр Д. Р. Визначення громадського порядку для цілей правозастосування	217
Сюсько М.М. Правове регулювання співробітництва територіальних громад в Україні	220
Хохлова І. В. Доступ до вищої освіти в міжнародних актах.....	227
Микола Янев. Поняття дискреційних повноважень у нормативних актах та доктрині.....	232

Панель VIII. Проблемні питання реформування кримінального та кримінально-процесуального законодавства	237
Копча Н.В. Правові підстави щодо підготовки та призначення експертиз	237
Ліховіцький Я. О. Деякі питання захисту соціально-економічних прав осіб, які відбувають покарання у сфері виконання покарань України	245
Маслюк О. В. Актуальні проблеми протидії тероризму та питання застосування статей на практиці	248
Нестерова І. А. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання торгівлі людьми, вчинюваної під прикриттям туристичної діяльності.....	256

ТРАНСГУМАНІЗМ: ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ

Попович Т.П.,

*доцент кафедри теорії та історії
держави і права ДВНЗ «УжНУ»,
кандидат юридичних наук, доцент*

Телеп Ю.В.,

*асистент кафедри теорії та історії
держави і права ДВНЗ «УжНУ»*

Льченко С.О.,

*аспірант кафедри теорії та історії
держави і права ДВНЗ «УжНУ»*

Пошук концептуальних стратегій пояснення природи і подальших перспектив розвитку людини привів низку мислителів і вчених середини-кінця ХХ ст. до обґрунтування різного роду напрямків, серед яких одне з провідних місць займає трансгуманізм. Це концепція, яка на сьогодні здатна пояснити ті вектори руху людства, які, на разі, можемо досить явно спостерігати. Йдеться, зокрема, про посилення впливу передових технологій (у тому числі інформаційних), сцієнтифікацію суспільного життя, активний розвиток віртуальної сфери буття, посилення гедоністичних спрямованостей та ін. Всі зазначені вектори демонструють дуалізм становища сучасної людини: з одного боку, вона постає їх «творцем», а з іншого – результати такого «творіння» відображаються на ній самій.

Основоположниками трансгуманізму як нової концепції у розумінні людини вважаються: Дж. Гакслі, М. Мінські, Р. Курцвейл, М. Мор, Ф.М. Есфандіарі (ФМ-2030) та інші. Окрім цього, значимими дослідниками цієї проблематики слід назвати: Р. Еттінгера, Н. Бострома, Д. Гаравей, Р. Кене та інших вчених.

Термін «трансгуманізм» був запропонований англійським біологом-еволюціоністом Джуліаном Гакслі (1957 р.), який у праці «New Bottles for New Wine» називає його свого роду новою вірою, пов'язаною з можливостями самоперевершення людського роду: «людина, яка залишилась людиною, але перевершила себе, через та заради реалізації нових можливостей її природи».¹

¹ Huxley J. New Bottles for New Wine. London: Chatto&Windus, 1957. P. 17.

Трохи згодом філософи Ф. Есфендіарі та М. Мор у більшій мірі формалізували трансгуманістичну концепцію, в основу якої був закладений постулат про вдосконалення людського роду за допомогою генної інженерії, робототехніки (розробки в галузі штучного інтелекту), нанотехнологій, біотехнології, кріоніки тощо. Відтак, у 1998 р. Н. Бостром і Д. Пірс заснували Всесвітню трансгуманістичну організацію й оприлюднили Декларацію трансгуманізму, в якій, зокрема, йдеться про перспективність реформування людської природи за допомогою науки і передових технологій. Трансгуманісти виступають за моральне право тих, хто бажає використовувати технології з метою розширення своїх фізичних (у тому числі й репродуктивних) і розумових можливостей. Особистісне зростання людини має відбуватись поза біологічними обмеженнями.²

Одна із найбільш важливих концептуальних позицій сучасних трансгуманістів пов'язана із покращенням людської природи майбутніх поколінь за допомогою маніпулювання генетичним кодом, а, відповідно, втручання у хід еволюції. З їх точки зору, еволюція до тепер являла собою тільки великий набір спроб і помилок, імпровізацій, що мали місце протягом тисячі років. Проект же трансгуманістів передбачає якомога ефективніше спрямування цього процесу, у тому числі, через контроль над непотрібними мутаціями.³

Як стає зрозумілим виходячи з терміну, трансгуманізм постає однією із сучасних форм спрямування ідеї гуманізму, яка була зреалізована в епоху Відродження. Ренесансний гуманізм запропонував антропоцентричну картину світу на противагу космоцентричній епохи Античності та теоцентричній епосі Середньовіччя. В основі гуманістичної концепції лежить ідея про людину як вищу цінність, завдяки чому всі матеріальні та нематеріальні ресурси повинні бути скеровані на досягнення її максимального добробуту в усіх сферах буття. Людина починає сприйматися як окрема особлива субстанція, що не зводиться до поєднання різних сутностей (божественної і природної, духовної і тілесної).⁴

² The Transhumanist Declaration. URL: [https://itp.uni-frankfurt.de/~gros/Mind2010/transhuman Declaration.pdf](https://itp.uni-frankfurt.de/~gros/Mind2010/transhuman%20Declaration.pdf) (дата звернення: 05.05.2021).

³ Teixeira J. Transhumanism, immortality and the question of longevity. *Revista de Filosofia Aurora*. 2020. Vol. 32. P. 29.

⁴ Ковба Д.М., Грибовод Е.Г. Теоретические аспекты феномена трансгуманизма: основные направления. *Дискурс-Пи*. 2019. № 3. С. 43.

Таким чином, трансгуманізм являє собою спробу обґрунтувати нове бачення розвитку людини і людства в цілому, виходячи саме з ідей гуманізму, закладених в епоху Ренесансу. В якості своєї мети він має «отримання влади над усіма аспектами людської життєдіяльності, що включають спадковість, інтелект та свідомість».¹ Він прагне «створити ідеальних людей з поліпшеними постлюдськими можливостями і якостями в ідеальному світі матеріального достатку, що обіцяє стабільність і повноцінне життя».² Як зазначає М. Фаленчик, трансгуманізм ставить перед собою три завдання: по-перше, відновити людину (терапевтичні засоби); по-друге, збільшити її фізичний, психічний та інтелектуальний потенціал; по-третє, перетворити її природу.³

У цілому трансгуманізм можна визначити як новітній науковий напрямок, який стверджує можливість трансформації становища людини, використовуючи здобутки науково-технічного прогресу. При цьому ця зміна передбачає покращення фізичних, інтелектуальних можливостей людини, а також вдосконалення людської психіки, що матиме наслідком подолання смертельних хвороб, страждань, психіатричних відхилень, старіння, смерті тощо.

Під трансгуманізмом також розуміють сучасний філософський напрямок осмислення майбутнього людства, враховуючи об'єктивні фактори розвитку науки і технологій. У цьому зв'язку дослідники визначають кілька важливих постулатів, на які опирається ця філософська концепція: по-перше, людство обмежене тілом; по-друге, враховуючи ланцюжок «люди – транслюди – постлюди», стверджується про можливість формування нового суспільства на основі передових технологій, самі ж індивіди в його рамках житимуть в мирі та розвиватимуться у нескінченності.⁴

Н. Стратонова відзначає, що трансгуманізм являє собою «сукупність тверджень, згідно з якими штучна зміна людської природи не лише можлива, а й надзвичайно цінна, адже вона, на думку послідовників цієї філософської традиції, передбачає покращення конкретних

¹ Казеннов Д.К. Концептуальные основания трансгуманизма: дисс. канд. филос. наук; спец.: 09.00.01. Саратов, 2011. С. 10.

² Uzomah M.M., Attoh U.S. Transhumanism as a philosophy of material transfiguration: A critical analysis. *Social Sciences, Humanities and Education Journal*. 2020. № 1. P. 31.

³ Falenczyk M. Transhumanizm czy humanizm? Krytyczne spojrzenie na nową ideologię. *Studia Teologiczno-Historyczne*. 2018. № 1. P. 246.

⁴ Szopa R. Is Transhumanism Heading Towards Redefinition of Human Being or Towards Utopia? *Scientia et Fides*. 2021. № 9. P. 202.

когнітивних та фізіологічних здатностей людини, а, як наслідок, і радикальну зміну поглядів на проблему життя і смерті».⁵

У свою чергу, В. Трофімов вказує на те, що трансгуманізм декларує реалізацію свого основного завдання, а саме: «створення симбіоза людини, злиття її природних біологічних, культурних і ментально-когнітивних здатностей з технічними і технологічними можливостями «штучних тіл» цивілізації, в основному інформаційно-комп'ютерними і медійними конструктами».⁶ Дещо схоже трактує трансгуманізм А. Ваккарі: «це ідеологічний рух, який виступає за підвищення фізичних та інтелектуальних можливостей людини шляхом технологічних модифікацій».⁷

У контексті зазначеного доречним є звернення до позиції Дж. Гакслі, на думку якого, трансгуманізм на сьогодні – це свого роду новий тип «віри», провідним аспектом якої є переконання у можливості та необхідності скерування еволюційного процесу в напрямку удосконалення людини в спосіб «подолання» природної складової (хоча й при її збереженні) через множення і доповнення штучною, тобто результатами науково-технічного і технологічного прогресу. Завдяки цьому людська природа стає предметом інновацій та трансформацій, а технологія – розглядається як продовження еволюції людини. В результаті повинен відбутись глибокий симбіоз людини і машини аж до появи постлюдських сутностей.⁸

Трансгуманісти виходять з постулату, що світ є пізнаваним. При цьому все, що існує, зводиться до ідеальних чи математичних структур, остаточне знання про які є чи буде доступним людській свідомості. Звідси метою наукового прогресу є здатність маніпулювати цими структурами настільки, наскільки людський досвід, щастя чи задоволення є чи буде безкінечно нездійсненним.⁹

За своїм змістовним наповненням концепція трансгуманізму передбачає низку напрямів «розвитку» людини і людства, серед яких:

⁵ Стратонова Н. Морально-етичні проблеми трансгуманізму. *Людина і культура*. 2019. С. 107.

⁶ Трофімов В.В. Человекоразмерность науки и культурные парадоксы трансгуманизма: автореф. дисс. канд. филос. наук; спец.: 09.00.13. Белгород, 2018. С. 19.

⁷ Vaccari A. Transhumanism and human enhancement: A post-mortem. *Bioethica Forum*. 2015. Vol. 8. P. 23.

⁸ Iuga I. Transhumanism Between Human Enhancement and Technological Innovation. *Symposion*. 2016. № 3. P. 87.

⁹ Alfsvag K. Transhumanism, Truth and Equality: does the Transhumanist Vision Make Sense? *Theofilos*. 2015. Vol. 7. P. 259.

гедоністичний – передбачає спрямованість на максимальне фізичне, психологічне й інтелектуальне задоволення потреб людини, а також зменшення й уникнення страждань; іморталізм – спрямованість на відтермінування та «ліквідацію» смерті людини в перспективі; екстропіанізм – використання результатів технологічного прогресу для покращення людини як виду (експлуатація суперінтелектуальних машин, молекулярна нанотехнологія, віртуалізація свідомості, колонізація космосу та ін.).¹

Особливе місце в концепції трансгуманізму займає проблема штучно-го інтелекту. Відкриття у цій сфері науки і технологій дозволяють, в тому числі, говорити про потенційне виникнення «Надрозуму», що значно перевищує людський мозок у вирішенні тих чи інших завдань.² Як бачимо, філософія трансгуманізму охоплює собою широкий спектр аспектів, які стосуються природи людини та подальших перспектив людства – фізичні, психологічні, інтелектуальні – які доповнюються й прагнуть бути вдосконаленими за допомогою результатів прогресу в науці та технологіях.

Таким чином, трансгуманізм, відповідно до певних доктринальних позицій, на сьогодні являє собою одну з передових концепцій, яка, опираючись на антропоцентричні ідеї епохи Ренесансу, еволюційну теорію, прагне обґрунтувати й сформувати підходи до покращення можливостей людини в фізичному та інтелектуальному напрямках у спосіб активного використання результатів науково-технічного та технологічного прогресу. Завдяки цьому відбувається зміна еволюційного розвитку людства завдяки інтеграції в цей процес різного роду штучних «речей». Відповідно, в перспективі йдеться й про зміну природи людини – перехід від людини (через транслюдину) до постлюдини.

Разом з тим, підводячи підсумки аналізу визначення сутності трансгуманізму як феномену, розуміємо, що наразі важко чітко ідентифікувати його статус та сприйняття у теперішньому соціумі. Певна філософія? Повноцінна сфера наукових знань, що має дисциплінарний характер? Окремий науковий напрям? Світогляд, що спрямований на забезпечення гідного майбутнього людства або ж, навпаки, що несе для нього реальні загрози? Навряд чи у найближчий час ми зможемо віднайти однозначну відповідь на ці запитання. Але, безперечно, трансгуманізм став одним з мейнстрімів сучасного наукового дискурсу,

¹ Солдатська Т. Перспективи трансгуманізму як нової філософії людини. *Вісник Львівського ун-ту. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2017. Вип. 15. С. 111.

² Криман А.И. Идея постчеловека: сравнительный анализ трансгуманизма и постгуманизма. *Философские науки*. 2019. № 62. С. 136.

свідченням чого є увага дослідників провідних світових вузів, створення організацій (Всесвітня організація трансгуманістів) та проведення різноманітних симпозіумів, конгресів, з'їздів, у тому числі за рахунок підтримки та фінансування ЮНЕСКО. І, на наше переконання, якщо відійти від найбільш дискусійних трансгуманістичних позицій (подолання смерті, репродуктивне клонування чи віртуальне моделювання), то окремі їхні ідеї (здобутки генної інженерії у сфері лікування смертельних хвороб, терапевтичне клонування, помірковане використання штучного інтелекту та можливостей віртуальної реальності) заслуговують на поглиблене вивчення, аналіз та сприйняття у практичній площині. При цьому вкрай важливо та необхідно окреслити певні «допустимі межі» застосування здобутків науки і техніки, які б, виконуючи свою «місію» для людства, не створювали загрозу втрати загальнолюдських цінностей, у першу чергу, людської гідності та духовності, докорінно трансформуючи людську природу та руйнуючи її ідентичність.³

ПРИНЦИПИ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Погорєлова З.О.,

доц. кафедри теорії та історії держави і права

ДВНЗ «УжНУ»,

к.ю.н., доцент

Нормотворча діяльність органів державної влади, як правова форма реалізації функцій держави, що здійснюється уповноваженими органами і посадовими особами у процесуальній формі має наскрізно пронизуватися принципами, що організували б цю діяльність на основі внутрішніх органічних взаємозв'язків, придали їй науковий і системний характер. У науковій літературі до системоутворюючих принципів нормотворчості пропонується віднести принципи верховенства права, соціальної орієнтації, демократизму, законності, наукової обґрунтованості, оптимальності, системності, ієрархічності⁴. Спроба закріпити і

³ Popovych T. Transhumanism and anthropologic-legal dimension: the main tendencies of influence. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 5. Volume 1. P. 118.

⁴ Дашковська О.С. Принципи нормотворчої діяльності: загальна характеристика // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія : Право. / гол.ред. Ю.М. Бисага. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. Випуск 35. Частина II. Том 1. С. 29–32.